
En zij begonnen allen zich eendrachtiglijk te verontschuldigen. De eerste zeide tot hem: Ik heb eenen akker gekocht, en het is noodig, dat ik uitga, en hem bezie: ik bid u, houd mij voor verontschuldigd.

En een ander zeide: Ik heb vijf juk ossen gekocht, en ik ga heen, om die te beproeven; ik bid u, houd mij voor verontschuldigd.

En een ander zeide: Ik heb eene vrouw getrouwd, en daarom kan ik niet komen.

En dezelve dienstknecht wedergekomen zijnde, boodschapte deze dingen zijnen heer. Toen werd de heer des huizes toornig en zeide tot zijnen dienstknecht: Ga haastiglijk uit in de straten

en wijken der stad, en breng de armen en verminkten, en kreupelen en blinden hierin.

En de dienstknecht zeide: Heere! het is geschied, gelijk gij bevolen hebt, en nog is er plaats.

En de heer zeide tot de dienstknecht: Ga uit in de wegen en heggen, en dwing ze in te komen, opdat mijn huis vol worde. Want ik zeg ulieden, dat niemand van die mannen, die genood waren, mijn avondmaal smaken zal.

Daar staan ze op met vlamme gezichten, heet van wijn, verontrusting en woede.

Maar de Heer staat ook op en gaat naar buiten.

En jubelend volgt Hem de menigte voor de poort.

WINST OF VERLIES?

EN van de meest brandende kwesties, waarmede onze jongeren zich bezig houden, is zeker wel de vraag naar de verhouding tusschen christendom en kunst. O zeker, ik weet wel, dat er genoeg jeugdigen zijn die, zoo ze al meer of minder vaak een boek ter hand nemen, daarbij aan de kunst niet denken. Hetzelfde geldt van het spelen van een muziektukje, het „doen” van een voordracht enz. Toch helpen ook zij, onwillens en onwetens mee, om de kwestie urgent te houden. En tegenover hen staan de heel velen, die, het is niet teveel gezegd, kunst-genot ervaren als iets, dat hoort bij de ontwikkeling van hun persoonlijkheid. Als iets, waar ze niet buiten kunnen.

Zooals men bij het woord „kunst” kan denken aan schilderkunst, beeldhouwkunst enz., zoo is ook het groote gebied der litteraire kunst onderverdeeld in verschillende kleinere terreinen, die elkaar wel af en toe raken, maar toch allen iets eigens hebben. Het is door een paar uitingen in verschillende periodieken, dat ik mij gedrongen voelde, iets te zeggen over één van die terreinen, n.l. over de kunst van reciteeren, voordragen. In „Uitbouw,” maandblad voor jong Ger. Hilversum wordt de naam van ons blad genoemd naar aanleiding van de vraag, wat al of niet toegelaten is op de jeugdverenigingen en de jaarfeesten daarvan. Terwijl ds. D. van Dijk in de „Groninger Kerkbode” het heeft over wedstrijden, mede over reciteerwedstrijden, en daarbij deze merkwaardige uiting neerschrijft:

„Is het voordragen van veel stukken eigenlijk wel iets anders, dan toneelspel. In een toneelstuk zijn ook „monologen,” d. w. z. „alleen-spraken.”

Welnu, wat zijn veel declamatie's anders dan het geven van zulk een monoloog.

Bekend is het stuk van Geerten Gossaart, „De Verloren Zoon.”

Daarin hoort ge den Verloren zoon, bij zijn terugkeer in het ouderlijk huis, zelf spreken.

„Vaarwel gij wandelstaf, gij gordel, zijt ontbonden” enz.

Wie dus dat stuk voordraagt en dat stuk goed voordraagt, och, die doet feitelijk hetzelfde als een tooneelspeler, die zich inleeft in zijn rol.”

Hier wordt dus het bezwaar, dat onder ons vaak genoemd wordt als het overwegende tegen het toneel, toegepast ook op gedichten, waar niet de dichter eigen stemming vertolkt, doch die van een ander. Maar wanneer dit bezwaar geldend is, en dus christenen met recht komt vermanen tot onthouding, dan moet de lijn worden doorgetrokken. Dan begeeft niet slechts hij, die dit gedicht *voordraagt*, zich op gevaarlijk terrein, maar dan verkeerde ook reeds de dichter daar, en vooral niet in mindere mate. Want om weer te kunnen geven, wat de Verloren Zoon, van wien het gedicht spreekt, gevoelde, moet de dichter zich eerst hebben verplaatst in die gevoelens, zich hebben ingeleefd, niet in een rol, maar in de zieletoestand van een bepaald persoon. Dan zouden voortaan onze christendichters zich streng moeten bepalen tot het zuiver-lyrische vers, of tot natuurpoëzie, want wanneer in het verhalende vers personen worden geteekend, wanneer een Mérode verzen geeft als: „Extatische nonnen” en als zijn „Marialieder,” evengoed als wanneer hij in „De Boer” den landman sprekende invoert, moet hij zich inleven in de zielegesteldheid van die anderen.

Dan behoort voortaan ook het gansche gebied der romankunst tot het verbodene. De christelijke roman evengoed als de niet-christelijke; „Moeder Stieneke” zoowel als „Jenny Heysten”; ja ook het verhaal, dat „op waarheid gegrond is,” want, zooals Van Hulzen zegt in zijn Radiolezing, „een auteur kan het werkelijk leven teekenen en toch aan de waarheid te kort doen.”

Omdat hij alleen geeft de buitenkant, en niet het innerlijk leven zijner personen, de drijfveer tot hun daden. Alweer dus: de auteur, ook van den roman, moet niet alleen leven met zijn personen, hij moet zich in hun karakter inleven.

Wanneer nu de zaken zoo staan, rijst als vanzelf de vraag: is dan dit zich kunnen inleven in wat anderen gevoelen en denken, op zulk een wijze, dat men het der waarheid getrouw weet weer te geven, hetzij met het geschreven, hetzij met het gesproken woord, hetzelfde als wat genoemd wordt: „het kruipen in eens anders huid”, het verlies dus van eigen persoonlijkheid? En dan zeg ik met heel veel nadruk „neen!” Het zich in kunnen leven in wat een ander denkt en gevoelt, mits goed opgevat, beteekent 1e. verrijking van eigen leven en 2e. vergemakkelijkt voor anderen het omgaan met ons.

Verrijking van eigen leven. Er zijn menschen, heel veel menschen, die hun leven lang blijven in de kring, waarin ze geboren worden. Het zijn een eender soort menschen als zijzelve, waarmee ze voornamelijk in aanraking komen; dezelfde denkbeelden, die hun opvoeding bepaalden, hoorden ze aan bij 't grooter worden en maakten ze tot de hunne, in één woord: hun leven is besloten tusschen tamelijk nauwe grenzen. Men moet niet meenen, dat ik hier alleen armeren op het oog heb; 'k heb vaak genoeg de ervaring opgedaan, dat rijken even erg en even dikwijls bekrompen kunnen zijn. Alleen: de rijken, wanneer ze hun gemis voelen, kunnen zich gemakkelijker verplaatsen buiten de hen gestelde grenzen. Voor de armeren is het voornaamste middel hiertoe: hun lectuur. Boeken kan men tegenwoordig bijna op iedere plaats tegen een zeer kleine vergoeding te lezen krijgen. Nu is het echter maar de vraag: wát en hoe men leest. Gaat het enkel om 't verhaal, om de intrigue, om „hoe het afloopt”; kiest men bij voorkeur boeken, die verhalen van weelderige milieus, of van verwijderde landen, om den druk van eigen omgeving te ontkomen, doch die dan ook niet veel meer geven dan een schildering van die milieus, dan is de winst gering, indien niet de schade grooter is dan de winst. Doch gaat het om de menschen in de boeken, om de denkbeelden, daarin vervat, dan bewerkt de lectuur wat bij anderen door het gedurig contact met menschen uit andere levenskring bereikt wordt: men wordt ruimer van blik, van opvatting; ziet niet meer eigen wereld als *de* wereld, ontvangt ter anderer zijde een nauwkeuriger denkbeeld omtrent het belang juist van eigen kring ten opzichte van het geheel, en zoo groeit men geestelijk. Maar dan moet men ook het boek, het gedicht tot zich laten spreken; men moet er

zich onbevangen tegenover stellen; men moet zich kunnen indenken, waarom de personen in een bepaald boek spreken en handelen, gelijk ze doen. Als vanzelf zal dat invloed hebben op de weergave van een boek of vers, wanneer men dit hardop voorleest. Pas wanneer men de karakters doorgrondt, kan men de personen met de juiste intonatie laten praten. Maar verliest men daarmee eigen persoonlijkheid? Immers neen. Dit is pas het geval, wanneer men niet anders meer kan dan weergeven wat anderen zijn; wanneer men leeft van stemmingen en het weergeven daarvan. En er zijn menschen, die nooit aan tooneelspel doen, en toch het karakter van een tooneelspeler hebben; die zich de eene dag voelen een grootmoedige, de andere een verongelijkte, de derde een uitnemend-vrome, die daarnaar spreken en handelen, en op dat oogenblik meenen, wat ze zeggen en doen, en die toch in werkelijkheid alle eigen karakter missen.

Uit wat ik hierboven schreef is nu ook gemakkelijk op te maken, waarom ik dit zich in kunnen leven in de gevoelens van anderen noemde een vergemakkelijking van den omgang met anderen. Immers, een heel groot deel van de moeilijkheden tusschen menschen en menschen komt voor uit verkeerd begrijpen. Men kan meening tegenover meening stellen, tot in den diepsten grond verschillen, en toch elkaar blijven waardeeren en eeren. Maar wanneer men begint elkaars woorden te verdraaien, elkaars oogmerken te verdenken, dan is achting en waardeering onmogelijk geworden. Toch komt de scheiding zelfs van wie elkaar eerst nastonden, meest daardoor. En niet, omdat men met opzet een verkeerde voorstelling geeft van elkaars woorden en gedachten. Doch enkel, omdat men de gedachten van den ander niet nadenken kan; niet begrijpen, hoe hij in volkomen eerlijkheid komt tot een inzicht, verschillend van, misschien tegenovergesteld aan het onze. Wie dit wel kan, met die is het gemakkelijk discussieeren. Dit wel-kennen houdt niet in, gelijk sommigen meenen, een mindere beginselvastheid. Ook wie volkomen overtuigd is van de waarde van eigen beginselen, en volkomen bereid die te verdedigen, kan toch aan den anderen kant, gedreven door een goed inzicht, een ruime mate van begrijpen, den tegenstander recht doen.

Ik meen dan ook niet teveel te zeggen wanneer ik volhoud, dat men er niet is met te beweren: het recht genot van de kunst (want hierop komt het neer) vraagt een zich inleven in de gevoelens van anderen, en is *dus* gevaarlijk, ja te veroordeelen.

Wel degelijk moet de vraag naar winst of verlies onder de oogen worden gezien. J. M. W.—W.